

FAD

FORNYINGS-, ADMINISTRASJONS-
OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILDELINGSBREV 2012

KAP. 1510

FYLKESMANNSEMBETENE

Innhold

1. ØKONOMISKE RAMMER OG ADMINISTRATIVE FØRINGER.....	3
1.1 Styringsdialogen.....	3
1.2 Budsjett 2012.....	4
1.2.1 Kap. 1510 Fylkesmannsembetene	4
1.2.2 Finansiering utenom kap. 1510 Fylkesmannsembetene	5
1.3 Rapportering	5
1.3.1 Årsrapport	5
1.3.2 SYSAM og automatisk rapportering fra ePhorte.....	5
1.3.3 Årsprognose.....	6
1.4 Administrative føringer	6
1.4.1 Helhetlig og strategisk ledelse	6
1.4.2 Risikovurderinger og evalueringer	7
1.4.3 IKT-arkitektur og IKT-sikkerhet	8
1.4.4 Innkjøp.....	8
1.4.5 Kommunikasjonspolitikk, samisk språk og verktøy	9
1.4.6 Viderebruk av offentlige data	9
1.4.7 Likestilling.....	10
1.4.8 Økning av antallet lærlinger i statsforvaltningen.....	10
1.4.9 Prioritering av økt rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne.....	10
1.4.10Utvikling i geografisk fordeling av statlige arbeidsplasser.....	10
1.4.11Kongehuset	10
2. SENTRALE POLITISKE FØRINGER.....	11
2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor.....	11
2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting.....	12
2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling	14
2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming.....	15
2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern	17
2.6 Samfunnsikkerhet og beredskap	19

INNLEDNING

Tildelingsbrevet til Fylkesmannen for 2012 er utarbeidet av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) i samarbeid med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet / Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Justis- og beredskapsdepartementet / Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet / Statens landbruksforvaltning, Miljøverndepartementet / Direktoratet for naturforvaltning / Klima- og forurensningsdirektoratet, Arbeidsdepartementet / Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet / Helsedirektoratet / Statens helsetilsyn og Kunnskapsdepartementet / Utdanningsdirektoratet.

Tildelingsbrevet for 2012 følger samme struktur som tidligere år. Økonomiske rammer og administrative føringer er presentert i kapittel 1, og de sentrale politiske føringene er presentert i kapittel 2. I tillegg er det utarbeidet en oversikt som viser tildeling til de enkelte embetene, samt de administrative og økonomiske fullmaktene for 2012. Til slutt er det satt opp en egen møtekalender med sentrale styrings- og dialogmøter mellom embetene og fagmyndighetene. Tildelingsbrevet er elektronisk tilgjengelig på regjeringen.no og FM-nett.

1. ØKONOMISKE RAMMER OG ADMINISTRATIVE FØRINGER

1.1 Styringsdialogen

De sentrale styringsdokumentene for Fylkesmannen er FADs Prop. 1 S (2011-2012) for, fagproposisjonene, tildelingsbrev fra FAD, fullmaktsbrev fra fagmyndighetene og embetsoppdraget jf. <http://oppdrag.fylkesmannen.no>. Tildelingsbrevet og embetsoppdraget gir samlet den totale oversikten over oppgavene i embetene. Embetsoppdragene for 2012 blir publisert fortløpende når disse er ferdigstilt.

Styringsdialogen mellom departementene, direktorat/tilsyn og embetene skisseres i retningslinjene *Styring, samordning og organisering* av august 2003. Ansvars- og samarbeidsforhold departementene imellom klargjøres i *Instruks for økonomiforvaltning i fylkesmannsembetene* av 16. desember 2004 og *Retningslinjer for finansieringsordning for Fylkesmannen* av august 2009. Disse har betydning for hvordan embetene prioriterer ressursene mellom fagområdene.

Hovedlinjer i styringsdialogen og forventninger fra FAD til ledelsen i embetene utdypes nærmere i rapporten *Fylkesmannsrollen – utvikling og utfordring* som publiseres primo 2012.

I samarbeid med fagdepartementene og fylkesmennes arbeidsutvalg tar FAD sikte på å gjennomføre fire fylkesmannsmøter i 2012. Videre vil departementet gjennomføre sitt årlige møte for administrativ ledelse i embetene november 2012. Fagdepartementene og direktoratene/tilsynene gjennomfører egne styringsmøter for ledere og saksbehandlere på de fleste sektorområdene. For informasjon om møtedatoer i 2012, se vedlagte møtekalender.

FAD vil gjennomføre dialogmøter med seks embeter i 2012, se møtekalender. Departementet legger stor vekt på at hele ledergruppen i embetet er med på styringsdialogmøtene.

FAD har satt ned en rekke fagutvalg på det administrative området som skal yte faglig bistand til og løse oppdrag fra departementet innenfor sitt kompetansefelt. Dette er utvalg for arkiv, IKT, kart/GIS, personal, samt økonomi og innkjøp. Fagutvalgene består av fagfolk fra ulike embeter og FAD. Utvalgene har ikke myndighet til å fatte vedtak som forplikter departementet.

FAD vil særlig gjøre oppmerksom på at departementet skal orienteres i forkant av prosessen dersom embetet tar sikte på å inngå eller reforhandle husleiekontrakter i 2012. Leiekontrakt skal derfor godkjennes av departementet før undertegning.

1.2 Budsjetten 2012

Som øverste sjef for fylkesmannsembetet er fylkesmannen ansvarlig for at Stortingets budsjettvedtak for 2012 blir fulgt opp. Bevilgningsrammen er overordnet kravene om å nå resultater, jf. St.prp. nr. 48 (2004-2005) og Innst. S nr. 187 (2004-2005). Fylkesmannen må iverksette tiltak som sikrer at budsjetttrammen ikke blir overskredet. FAD minner om *Retningslinjer for finansieringsordning for Fylkesmannen* punkt 7, hvor det fremgår at ”*Embetenes ressursbruk skal være i samsvar med tilførte ressurser fra fagdepartementene dersom omprioriteringer ikke er gjort av regjeringen. Dersom en uønsket vridning i ressursbruken mellom fagdepartementene på nasjonalt nivå vedvarer gjennom to påfølgende rapporteringer, skal den korrigeres. Embetene gis innenfor disse rammene tilstrekkelig fleksibilitet for å sikre lokal tilpasning*”.

Til grunn for Fylkesmannens arbeid i 2012 ligger de oppgavene som embetene skal løse i henhold til lover, forskrifter og særlige politiske prioriteringer. Fylkesmannen skal se til at embetet hvert år utarbeider en plan med både ettårig og flerårig perspektiv, jf. *Instruks for økonomiforvaltning i fylkesmannsembetene* av 16. desember 2004. I planen skal embetene konkretisere hvordan målene skal nås, og hvilke styringsparametre som skal benyttes. Langtidsplanleggingen skal sikre at mål og resultatkrav blir oppnådd på en effektiv måte.

FAD understreker at embetene skal følge retningslinjer for bruk av interimskonto forklart i departementets brev av 10. mai 2010.

1.2.1 Kap. 1510 Fylkesmannsembetene

Det er bevilget 1 348 790 000 kroner på kap. 1510 post 01 i 2012. Tildelingen til hvert embete og de økonomiske og administrative fullmaktene fremkommer i egen oversikt vedlagt tildelingsbrevet. FAD følger en forenklet budsjettfordelingsmodell, der tildelingen baseres på fire hovedkategorier:

- sum justert tildeling 2011
- sum pris- og lønnskompensasjon
- sum endring av varige faglige oppdrag eller liknende for embetet
- sum endring av varige administrative oppgaver mv. for embetet

Rammeoverføringene fra fagdepartementenes kapitler til kap. 1510 i 2012 er knyttet til faste oppgaver som allerede utføres i embetene, jf. punkt 1 i *Retningslinjer for finansieringsordning for Fylkesmannen*.

Det er for 2012 rammeoverført:

- 15 mill. kroner fra kap. 231 Barnehager til kap. 1510
- 0,773 mill. kroner fra kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen til kap. 1510
- 0,715 mill. kroner fra kap. 220 Utdanningsdirektoratet til kap. 1510
- 2,3 mill. kroner fra kap. 1510 til kap. 725 Nasjonalt kunnskapssenter

Fordelingen av de rammeoverførte midlene er formelt besluttet av FAD i tråd med anbefalinger fra fagdepartementene, og fremgår av vedlagte oversikt. Det er gitt full priskompensasjon fra fagdepartementene på de rammeoverførte midlene på 21-posten.

FAD holder tilbake deler av priskompensasjonen på kap. 1510 til sentrale avsetninger grunnet allerede inngåtte avtaler med program-/softwareleverandører, som eksempelvis Ergogroup og Microsoft. Videre er det holdt av midler til embetenes ulike fagutvalg og til prioriterte IKT-prosjekter, først og fremst portalprosjektet.

1.2.2 Finansiering utenom kap. 1510 Fylkesmannsembetene

Fagdepartementene og/eller direktorater og tilsyn stiller i *fullmaktsbrev* midler til disposisjon til særlige oppdrag i regi av Fylkesmannen (diverse fagmidler, prosjektmidler osv). Fagmyndighetene ga i foreløpig tildelingsbrev signal om områder hvor embetene kan forvente å bli styrket ressursmessig utenfor kap. 1510 i 2012. Når det gjelder utregning av administrative kostnader knyttet til oppgaver som ikke er finansierte over kap. 1510, vises det til retningslinjer fra FAD gitt i brev av 16. februar 2010.

Fylkesmannen forvalter tilskuddsordninger/tilskuddsmidler på vegne av flere fagdepartementer. Fullmaktsbrev om tilskuddsforvaltning blir sendt embetene fra de enkelte fagdepartementer og direktorater. Embetene skal sørge for at forvaltningen av tilskuddsordningene er i samsvar med reglene i kapittel 6 i *Bestemmelser om økonomistyring i staten*.

1.3 Rapportering

1.3.1 Årsrapport

Fylkesmannen rapporterer samlet om embetets arbeid og måloppnåelse i årsrapporten. Embetene skal benytte <http://arapp.fylkesmannen.no> for årsrapportering. Bruk av ressurser på de ulike resultatområdene skal fremgå i årsrapporten. Frist for å ferdigstille årsrapporten for 2011 er 29. februar 2012. Mal for rapportering på kapittel 1 og 2 i tildelingsbrevet 2011 fremgår i brev fra FAD av 9. desember 2011.

Fylkesmannen skal på tilsvarende måte rapportere om måloppnåelse for 2012 innen 28. februar 2013. For særlige rapporteringskrav for 2012, se punkt 1.4 Administrative føringer. FAD kommer tilbake med ytterligere presiseringer om årsrapportering for 2012 i eget brev dersom det legges opp til endringer i mal for rapportering.

Ressursbruk innen de ulike resultatområdene skal rapporteres fortløpende i økonomisystemet. Vi viser til brev av 6. januar 2012 om retningslinjer for ressursbruksrapportering for 2012.

1.3.2 SYSAM og automatisk rapportering fra ePhorte

Embetene har siden 2003 registrert klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven i SYSAM (systematisk sammenligning). I 2010 ble sosialtjenesteloven ”delt” i lov om sosiale tjenester i NAV (saker om økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet) og sosialtjenesteloven (saker om sosiale tjenester). Selv om sakene tilhører to departementer, Arbeidsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, registreres disse sakene i SYSAM som ett saksområde.

Fra 1.1.2012 opphørte sosialtjenesteloven, og saksområdene inngår i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester uten at det er et klart skille mellom helse- og omsorgssaker. Bruk av SYSAM for registrering av ”sosialsaker” i 2012 vil dermed være lite hensiktsmessig. Registrering av klagesaksbehandling i SYSAM etter lov om sosiale tjenester i NAV og lov om kommunale helse- og omsorgstjenester opphører derfor fra 1.1.2012.

Statens helsetilsyn har utviklet registrerings- og styringssystemet NESTOR som i løpet av 2012 bl.a. skal benyttes for å registrere klagesaker innen helse, omsorg og sosial. NESTOR vil ivareta

styringsinformasjon fagdepartementene og Statens helsetilsyn har behov for når det gjelder antall saker, gjennomsnittlig saksbehandlingstid mv. Statens helsetilsyn vil i eget brev orientere om ferdigstillelse og bruk av NESTOR, etter dialog med embetene og fagdepartementene.

FAD tester i 2012 et system for automatisk rapportering av saksmengde og saksbehandlingstid direkte fra saksbehandlingssystemet ePhorte. Tre sakstyper er med i testen, der en av sakstypene blir rapportert gjennom SYSAM i dag (klage på byggesak/ dispensasjonssak, resultatområde 66.1). Testingen medfører ingen endring i bruken av SYSAM for denne sakstypen for 2012. Klagesaker etter plan- og bygningsloven vil i 2012 være det eneste saksområdet som skal rapporteres i SYSAM. Eksisterende registreringsrutiner skal fortsatt følges. Fagutvalget for sak/arkiv har på oppdrag fra FAD informert embetene om en felles praksis angående avslutning av saker for disse tre sakstypene. Departementet vil komme tilbake til eventuelle endringer av rapporteringsrutinene i eget brev når testresultatene knyttet til ePhorterapporteringen er evaluert.

1.3.3 Årsprognose

Embetene skal etter utgangen av 2. tertial utarbeide regnskapsrapport for forventede utgifter og inntekter på kap. 1510 og kap. 4510 for 2012. Rapporten skal sendes FAD medio september 2012. Departementet vil gi ytterligere informasjon om rapporteringen i eget brev.

Fagutvalg, arbeidsutvalg og embeter som tildeles midler fra FAD til særskilte administrative oppgaver eller prosjekter skal innen 15. september 2012 rapportere om forbruk til og med 2. tertial 2012, og forventet forbruk for resten av 2012.

1.4 Administrative føringer

1.4.1 Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannsembetene utgjør et viktig bindeledd mellom sentralforvaltningen og kommunene. Fylkesmannen er regjeringens fremste representant i fylket og skal arbeide for at Stortingets og regjeringens politikk blir satt ut i live. Det gjelder generelt, både for oppgavene som sektormyndighet, som samordningsmyndighet og som rettssikkerhetsmyndighet. Fylkesmannen skal etablere et løpende samarbeid og dialog med kommunene, fylkeskommunen, annen regional statlig forvaltning og relevante interesseorganisasjoner om felles utfordringer i fylket. Fylkesmannen personlig skal i utøvelsen av sin rolle og sine oppgaver være synlig og ta nødvendige initiativ for å fremme gode helhetsløsninger og til å videreutvikle det regionale samarbeidet.

FAD retter også i 2012 oppmerksomhet mot helhetlig og samordnet ledelse internt i embetene. Det er avgjørende for måloppnåelsen i embetet at ledergruppen er velfungerende og vektlegger overordnet strategisk tenkning og oppfølging, samtidig som god informasjonsflyt prioriteres.

Fylkesmannen personlig har ansvar for å identifisere aktuelle ledelsestemaer for sitt embete, og å sette disse på dagsorden. Rapporten *Fylkesmannsrollen – utvikling og utfordring*, legger rammene for embetenes arbeid med fornying og utvikling generelt, og lederutvikling spesielt. Fylkesmannen skal vurdere om arbeidet med lederutvikling i 2012 også skal omfatte mellomledere.

Det er fylkesmannens ansvar å sørge for at det systematisk blir arbeidet med å forme lederholdninger og verdier i organisasjonen. Fylkesmannen må også arbeide aktivt med profilering og ta i bruk tilgjengelige virkemidler for å sikre god rekruttering og fremstå som en attraktiv arbeidsplass.

Embetene skal i 2012 etterstrebe læring mellom fagavdelingene og læring, samarbeid og erfaringsutveksling mellom embetene.

Embetene skal benytte AVANT (verktøy for medarbeiderundersøkelser) til å gjennomføre medarbeiderundersøkelse i 2012 etter det opplegget som FAD har satt i gang i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT. FAD forutsetter at hvert enkelt embete følger opp resultatene fra sin medarbeiderundersøkelse. Resultatene og oppfølgingen av medarbeiderundersøkelsen utgjør et sentralt tema i ledersamtalene.

1.4.2 Risikovurderinger og evalueringer

FAD legger til grunn økonomiregelverkets bestemmelser om at alle virksomheter skal sikre tilstrekkelig styringsinformasjon og forsvarlig beslutningsunderlag tilpasset virksomhetens egenart, vesentlighet og risiko. Her forstås risiko som *fare for manglende etterlevelse av lovkrav eller oppnåelse av mål*. Fylkesmannen skal gjennomføre risikovurderinger av arbeidsoppgaver med vesentlig betydning som ledd i sin interne styring. Ut fra vurderingene skal embetet både legge planer og iverksette tiltak som skal hjelpe til å redusere risikoen.

Et riktig ambisjonsnivå for risikostyringen bygger på god balanse mellom informasjon om risiko, usikkerhet og behovet for kontroll (vesentlighet) med ulike planlagte tiltak. Et godt nok kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for at ledelsen skal kunne foreta skjønsmessige vurderinger av risiko. For å kunne prioritere hvilke risikoer som anses som vesentlige og som trenger oppfølging, må ledelsen klarlegge usikkerhet og sårbarhet knyttet til gjennomføringen av ulike tiltak og definere hva som er akseptabel risiko og kommunisere dette i organisasjonen.

FAD forutsetter at fylkesmannen i løpet av 2012 iverksetter nødvendige tiltak for å få på plass gode systemer for risikostyring i embetet. Risikostyring er et element i en god internkontroll.

FAD legger til grunn at embetene i forbindelse med den årlige virksomhetsplanleggingen foretar risiko- og sårbarhetsanalyser av virksomhetskritiske faktorer knyttet til hovedmålene innenfor det administrative området.

Rapportering

Embetene skal i årsrapporten 2012 gi en kort rapport om hvordan risikovurderinger integreres og dokumenteres i embetenes interne styring. Embetets overordnede risikovurderinger knyttet til Fylkesmannens samlede oppgaveløsning skal kort omtales i årsrapporten. Dette bør være de samme risikovurderinger som ligger til grunn for embetenes strategiplaner og større utviklingstiltak. Vesentlige endringer i risikobildet skal umiddelbart meldes til ansvarlig oppdragsgiver med kopi til FAD.

I årsrapporten 2012 skal det særskilt rapporteres på eventuelle dokumenterbare utfordringer knyttet til å rekruttere, utvikle og beholde nødvendig kompetanse, og utfordringer (tallfestet) knyttet til turnover og sykefravær mv. Det skal også rapporteres på risiko for manglende informasjonssikkerhet (se punkt 1.4.3). Embetene skal oppgi hvilke tiltak som settes inn og virkningen av disse for de nevnte områdene.

FAD nedsatte i 2011 en arbeidsgruppe med representanter fra embetene. Arbeidsgruppen vil før sommeren 2012 foreslå felles tiltak knyttet til risikostyring og internkontroll i embetene. Arbeidsgruppen vil basere sitt arbeid på Riksrevisjonens revisjon av embetene, men vil også legge vekt på embetenes og FADs vurderinger av behovet for å styrke risikostyringen.

Systematisk bruk av evalueringer og utredninger i virksomhetsstyringen må også vurderes ut fra vesentlighet og risiko, jf. § 16 i *Reglement for økonomistyring i staten*. I årsrapporten for 2012 skal det redegjøres for gjennomførte evalueringer.

Risiko for misligheter

Embetene skal utføre sine oppgaver i tråd med statens etiske retningslinjer. Dette gjelder både i relasjon med personer og institusjoner utenfor embetet og internt i organisasjonen. Departementet legger til grunn at statens generelle etiske retningslinjer er fulgt opp i alle ledd i virksomheten og at Fylkesmannen i tillegg praktiserer egne normer og retningslinjer. Som del av den ordinære risikostyring i embetet skal Fylkesmannen også vurdere risiko for misligheter innen hele virksomhetsområdet, inkludert forvaltningsområdet.

Fylkesmannen skal i årsrapporten 2012 beskrive etiske og holdningsskapende problemstillinger virksomheten har arbeidet med i 2012 og hvilke mål og virkemidler embetet ser som sentrale i det videre arbeidet.

1.4.3 IKT-arkitektur og IKT-sikkerhet

For å sikre helhet og sammenheng skal statlige virksomheter legge de syv felles arkitekturprinsippene til grunn når de utvikler og endrer IKT-løsninger. Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) forvalter prinsippene. Statlige virksomheter skal også ta i bruk felles løsninger for elektronisk ID, som Difi tilrettelegger. I tillegg skal embetene bruke Altinn når de produserer og gjør elektroniske tjenester tilgjengelige, jf Difis retningslinjer.

Departementet minner om at embetsledelsen er ansvarlig for informasjonssikkerheten ved embetet, herunder at utvikling, forvaltning og drift av statlige IKT-løsninger blir ivaretatt i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

FAD har vedtatt og oversendt embetene IKT-strategi for fylkesmannsembetene for perioden 2011 til 2014, jf brev 22.12.2012. Departementet forventer at man i arbeidet med IKT i eget embete følger de prioriteringer som er nedfelt i strategien. Embetene kan ikke iverksette tiltak som bryter med IKT-strategien.

Departementet planlegger innføring av et system for rapportering av IKT-sikkerhet fra underliggende virksomheter og embeter i 2012. Systemet bygger på ISO 27701. Fylkesmannen pålegges i den forbindelse å foreta en verdivurdering og en klassifisering av sine eksisterende data i løpet av første halvår 2012. Metodikk, klassifiseringsskjema og rapporteringsskjema i forbindelse med denne jobben blir gjort tilgjengelig for embetene i januar 2012.

Fylkesmannen skal i årsrapporten 2012 omtale verdivurdering og klassifisering av virksomhetens data.

1.4.4 Innkjøp

Riksrevisjonen har de senere år påpekt svakheter i embetenes innkjøpsvirksomhet, jf. brev fra FAD av 8. mai 2009. FAD ber om at hvert embete videreutvikler formålstjenlige rutiner og støttesystemer i egen organisasjon for å hindre brudd på regelverket og ivareta kravet til effektiv ressursbruk.

Fylkesmannen skal sørge for god kompetanse i embetet om innkjøpsregelverket, samt gjøre retningslinjene og rutineene godt kjent for de ansatte. Store og/eller kritiske innkjøp skal inngå i embetets flerårige planer. Ordningen med egen innkjøpskoordinator videreføres for 2012.

Det skal vurderes bruk av rammeavtaler, innføring av elektroniske innkjøpsverktøy og eventuelt innkjøpssamarbeid med andre embeter. Departementet ber om at Fylkesmannen bruker Mercell KGV-løsning, med mindre embetet har inngått regionalt innkjøpssamarbeid med kommune eller fylkeskommune som har tilsvarende elektronisk støttesystem. Fylkesmannen i Vest-Agder administrerer og drifter lisenspoolen knyttet til Mercell KVG-løsningen for embetene.

Fylkesmannen skal sørge for at gjennomføringen av prosesser ved kjøp av varer og tjenester er dokumentert på forsvarlig vis, for eksempel gjennom føring av protokoller, jf forskrift om offentlige anskaffelser § 3-2.

Handlingsplanen for miljø og samfunnsansvar i offentlige innkjøp skal følges opp av Fylkesmannen, jf. utarbeidede miljøkriterier på <http://www.anskaffelser.no/samfunnsansvar-miljo>.

1.4.5 Kommunikasjonspolitik, samisk språk og verktøy

Fylkesmannen skal ha klart språk i interne og eksterne dokumenter og i all nettkommunikasjon. Målene i den statlige kommunikasjonspolitikken skal legges til grunn. I St.meld. nr 35 (2007-2008) *Mål og mening* understrekes det at «*Det offentlege har eit særleg ansvar for å stå fram som eit godt føredøme når det gjeld å bruka eit godt og klart språk.*» Embetene anbefales å bruke informasjon og verktøy på www.klarspraak.no i arbeidet.

Det er et mål å øke det offentliges tilbud på samisk, blant annet ved å styrke den samiskspråklige og -kulturelle kompetansen innenfor offentlige virksomheter, og ved å øke informasjonen på samisk til samiske brukere. Fylkesmannsembeter innenfor forvaltningsområdet for samisk språk skal følge opp språkreglene i sameloven, jf. samelovens kap. 3.

Fylkesmannen må ha et bevisst forhold til bruk av samiske språk. Statens kommunikasjonspolitik skal legges til grunn også i kommunikasjonen med samiske brukere. Fylkesmannen skal, med utgangspunkt i prinsippet om å nå alle, videreutvikle sin egen strategi på området. Det legges vekt på at strategien særlig vurderer behovet for nettsider og annen informasjon på samisk, og tidsplan for arbeidet. FAD viser til at embetenes nye portalprosjekt vil tilrettelegge for fellestekster på samisk.

Det forventes at samtlige embeter bidrar i etableringen av den nye nettportalen. FAD vil orientere om forventninger til oppfølging i embetene i eget brev.

Fylkesmannen skal i årsrapporten 2012 informere om hvilke tiltak embetet har gjennomført for å øke det offentliges tilbud på samisk. Fylkesmannen skal samme sted redegjøre for sitt klarspråkarbeid, og effektene av dette arbeidet.

1.4.6 Viderebruk av offentlige data

Fylkesmannen skal gjøre egnede og eksisterende rådata tilgjengelige i maskinlesbare formater. Dette gjelder informasjon som har samfunnsmessig verdi som kan viderebrukes, som ikke er taushetsbelagte og der kostnadene ved tilgjengeliggjøring antas å være beskjedne (bortfall av inntekter ved salg av data anses som en kostnad). Formater og bruksvilkår må være i overensstemmelse med gjeldende retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data. Informasjon om hvilke rådata som er tilgjengelige skal publiseres på fylkesmannen.no. Datasett som er fritt tilgjengelige i maskinlesbare formater, skal normalt registreres på nettstedet data.norge.no.

Embeter som etablerer nye publikumstjenester, eller oppgraderer eksisterende, med utgangspunkt i rådata som ikke er taushetsbelagte skal normalt gjøre disse rådataene offentlig tilgjengelige i maskinlesbare formater. Før embetene selv etablerer nye publikumsløsninger basert på rådata, må det vurderes om det er mer kostnadseffektivt å tilgjengeliggjøre rådata i maskinlesbare formater som grunnlag for at andre kan utvikle tjenester.

Det skal framkomme av årsrapporten hvilke data som er gjort tilgjengelige. Dersom publikumstjenester blir etablert uten tilgjengeliggjøring av rådata, skal dette begrunnes i årsrapporten.

1.4.7 Likestilling

Statlige virksomheter har en aktivitets- og redegjøringsplikt til å fremme likestilling og hindre diskriminering både som offentlig myndighet og som arbeidsgiver. Det skal i årsrapporten redegjøres om aktiviteter embetet har planlagt og gjennomført som arbeidsgiver for å fremme likestilling.

1.4.8 Økning av antallet lærlinger i statsforvaltningen

Fylkesmannen skal vurdere i hvilke lærefag det kan være aktuelt for embetet å etablere nye/flere lærlingplasser. Innenfor virksomhetens rammer bør det settes et mål om økning av antallet lærlinger sammenlignet med 2011. Det vises til *PM 2011-06 Om oppfølging av arbeidet med å øke antallet læreplasser i statsforvaltningen og rapportering av lærlinger til Statens sentrale tjenestemannsregister (SST)*. Det vises for øvrig til Statens personalhåndbok, kap. 9.10 *Særavtale om lønns- og arbeidsvilkår for lærlinger og lære kandidater i staten*.

Embetene skal i årsrapporten 2012 rapportere om hvilke lærefag som vurderes som aktuelle, og antallet lærlinger fordelt på lærefag.

1.4.9 Prioritering av økt rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne

IA-avtalen krever at Fylkesmannen skal forebygge og redusere sykefravær, styrke jobbnærvær og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet. Embetene skal sette aktivitets- og resultatmål for å redusere sykefraværet, øke sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne, og stimulere til at yrkesaktivitet etter fylte 50 år forlenges med seks måneder. Regjeringen vil fra 2012 iverksette en jobbstrategi for å få flere unge arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne inn i arbeidslivet. Statlige virksomheter skal prioritere å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne.

Fylkesmannen skal i årsrapporten systematisk beskrive sine aktivitets- og resultatmål, samt redegjøre for resultatoppnåelsen og de aktivitetene som støtter opp under den.

1.4.10 Utvikling i geografisk fordeling av statlige arbeidsplasser

Flere embeter har ansatte eller avdelinger lokalisert i andre kommuner enn ved embetets hovedlokasjon. Fylkesmannen skal i årsrapporten orientere om utvikling/ending i den geografiske fordelingen av arbeidsplasser i embetet.

1.4.11 Kongehuset

Kongen som landets statsoverhode forholder seg direkte til fylkesmannen (som regel via Slottets stab) ved alle kongehusets reiser i de respektive fylker. Fylkesmannen har ansvar for planlegging og gjennomføring av slike besøk og følger selv Kongen og andre representanter for kongehuset og deres gjester som Regjeringens regionale representant under besøket. Fylkesmannen skal forberede saker om tildeling av ordener direkte for Kongen, som selv avgjør slike saker etter Grunnlovens § 23. Fylkesmannen skal sørge for utdelingen av ordener på Kongens vegne.

2. SENTRALE POLITISKE FØRINGER

De sentrale politiske føringerne for Fylkesmannens arbeid for 2012 er knyttet til generelle iverksettings-, samordnings- og rettleidningsoppgaver rettet mot kommunene, fornying av offentlig sektor, velferd, helse, personlig tjenesteyting, oppvekst, familiepolitikk, utdanning, likestilling, arealdisponering, byggesaker, universell utforming, landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning, miljøvern, samfunnsikkerhet og beredskap.

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet vil understreke betydningen av at sektorovergrepene løses gjennom samarbeid mellom berørte fagavdelinger i embetene. Videre er departementet opptatt av at læring og erfaringsutveksling vektlegges i oppgaveløsningen. Dette gjelder både mellom fagavdelingene internt i embetet og mellom embetene.

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Fylkesmannen er det sentrale samordningsorganet overfor kommunene på regionalt nivå. Fylkesmannens samordningsansvar gjelder samordning av statlige styringssignaler på tvers av sektorene i embetet og mellom regionale statsetater som har oppfølgingsansvar og tiltak rettet mot kommunene.

Det er viktig at Fylkesmannen gjennom samordning og annen virksomhet medvirker til å styrke det lokale folkestyrets legitimitet. Fylkesmannen skal blant annet bidra til å synliggjøre kommunesektorens plass i styringssystemet som et selvstendig forvaltningsnivå og fokusere på måloppnåelse i kommunene. Samordningsansvaret innebærer også at Fylkesmannen skal medvirke til at tilbakemeldinger fra kommunene og innbyggerne om statlig politikk viderefremmes til sentrale myndigheter. I tillegg oppfordres embetene om å bruke fylkesmannsinstruksens samordningsmandat på nye områder til beste for fylket. Et eksempel på dette er prosjektet *stat-næringsliv* som enkelte embeter jobber med.

Fylkesmannen har ansvar for å samordne all statlig tilsynsvirksomhet rettet mot kommunene og fylkeskommunene. Dette inkluderer tilsynsvirksomheten som er lagt til andre statlige tilsynsorganer. Fylkesmannens samordning omfatter både de praktiske forhold rundt tilsynet og tilsynsorganers bruk av reaksjoner. Samordningen skal bidra til at tilsynsvirksomheten blir mer rasjonell og effektiv, og at den enkelte kommune eller fylkeskommune bedre kan følge opp og lære av tilsynet.

Fylkesmannen skal legge til rette for en god dialog mellom tilsynsorganene og kommunen eller fylkeskommunen om sanksjoner og om hvordan sanksjoner skal følges opp. Samlet sett utgjør tilsynsvirksomheten en vesentlig og ressurskrevende oppgave for embetene. Det er derfor viktig at embetsledelsen er engasjert i tilsynsoppgavene slik at de blir gjennomført så optimalt som mulig.

For å få størst mulig nytte av tilsyn og unngå unødvendig dobbeltarbeid, skal Fylkesmannen i sin planlegging, prioritering og gjennomføring av tilsynsvirksomheten ta hensyn til den interne kontrollvirksomheten i kommunen.

Fylkesmannen har ansvar for å bidra med kunnskap om bruk av lover og gi veiledning om generell saksbehandling i kommunene. På denne måten skal Fylkesmannen medvirke til rettssikkerhet og en åpen kommuneforvaltning med høy etisk standard.

I Fylkesmannens formidling av statlig politikk overfor kommunene skal det fremkomme om oppgavene er lovpålagte eller om de er av rådgivende eller veiledende karakter.

Fylkesmannen har et særlig ansvar for å orientere om det økonomiske opplegget for kommunesektoren og veilede kommunene i økonomisk planlegging og forvaltning. Fylkesmannen skal ha en klar strategi for oppfølging av kommuner i økonomisk ubalanse og kommuner som står i fare for ROBEK-innmelding (Register for betinget godkjenning og kontroll). Skjønnsmidler til kommuner registrert i ROBEK skal alltid knyttes til en forpliktende plan som redegjør for hvordan kommunen skal oppnå økonomisk balanse. Fylkesmannen skal følge opp at planen blir fulgt, og har anledning til å holde tilbake skjønnsmidler dersom en kommune ikke følger vedtatt plan. Selv om antallet kommuner i ROBEK de siste fire årene har vært relativt lavt, har enkelte kommuner vært i registeret lenge. Det er nødvendig med en ekstra tett oppfølging av disse for å oppnå en mer bærekraftig økonomi. Det er fremdeles et fåtall kommuner som ikke har vedtatt finansreglementet. Fylkesmennene må følge opp disse kommunene spesielt.

Fylkesmannen skal følge opp at kommunene rapporterer KOSTRA-tall innen de fristene som foreligger, og legge til rette for at kommunene kan bruke KOSTRA-data som styringsinformasjon i egen kommune. Fylkesmannen skal stimulere kommunene til å sammenligne egne nøkkeltall over tid, og/eller sammenligne driften av aktuelle tjenestoområder med andre kommuner.

Fylkesmennene skal stimulere til lokal omstilling og fornying i kommunesektoren. Fylkesmennenes arbeid med omstilling og utvikling må ses i sammenheng med arbeidet knyttet til veiledning, samordning og tildeling av skjønnsmidler. Arbeidet må også ses i sammenheng med regjeringens arbeid med omstilling og fornying i kommunesektoren blant annet arbeidet med å styrke lokaldemokratiet, bedre ressursbruken og øke kvaliteten i de kommunale tjenestene.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at innbyggerne får de kommunale tjenestene de har krav på i henhold til lov og forskrifter innen arbeids- og velferdsforvaltningen, tannhelsetjenester, barnevern, rusomsorg, utdanning og vergemål.

På bakgrunn av resultatene fra landsomfattende tilsyn overfor de sosiale tjenestene i NAV 2011, skal Fylkesmannen bidra til utvikling, kompetanse og kvalitet i de sosiale tjenestene i NAV. Opplæring i nye forskrifter og nytt rundskriv til Lov om sosiale tjenester vil være et viktig tiltak. I 2012 skal embetene arbeide med å videreutvikle kvalifiseringsprogrammet og bidra til at alle i målgruppen som fyller lovens vilkår får tilbud om et individuelt tilpasset arbeidsrettet program. Fylkesmannen skal følge opp boligsosialt arbeid, utenrettslig økonomisk rådgivning og sosiale tjenester som berører barn og unge. Alle formidlings- og kompetanseaktiviteter rettet mot NAV-kontoret skal samordnes med NAV-Fylke og andre satsinger med overlappende målgrupper, som rus og psykisk helsearbeid.

Fylkesmannen har som det sentrale samordningsorganet overfor kommunene på regionalt nivå, en oppgave å understøtte partnerskapet mellom kommunene og Arbeids- og velferdsetaten. Embetene skal i sin dialog med kommunene bidra til å underbygge partnerskapene lokalt og bidra til et aktivt kommunalt medeierskap i NAV-kontorene.

Fylkesmannen i Nordland vil på bakgrunn av erfaringene fra Nordlandsprosjektet få en veilederrolle overfor de øvrige embetene knyttet til innsatsen mot unge i risikosoner.

Fylkesmannen skal i 2012 videreføre det landsomfattende tilsynet med kommunenes praktisering av pasientrettighetsloven kap 4A.

Fylkesmannen skal føre landsomfattende tilsyn med kommunenes forvaltning av økonomisk sosialhjelp. I dette tilsynet skal embetene ha særlig oppmerksomhet på om kommunene sikrer at NAV-

kontoret ivaretar barns og unges behov når søknad om økonomisk sosialhjelp kommer fra en husstand med barn.

Fylkesmannen skal i 2012 føre landsomfattende tilsyn med om helseforetakene gjennom systematisk styring og forbedringsarbeid sikrer at henvisninger av pasienter med mistanke om kreft i tykktarm eller endetarm blir håndtert og vurdert på en forsvarlig måte. Videre skal tilsynet se til at utredning og diagnostisering fram til behandlingsstart også ivaretas på en faglig forsvarlig måte.

Ordnningen med kontaktfylkeslege videreføres med Fylkesmannen som ansvarlig for ordningen. Dette innebærer at Statens helsetilsyn har utpekt en fylkesmann i hver helseregion som kontaktfylkesmann for oppgaver som gjelder spesialisthelsetjenesten. De fylkene som har kontaktfylkesmannsfunksjon eller fylkesovergripende oppgaver gis særlige ressurser til dette over kap. 1510 i 2012.

Fylkesmannen i Vestfold er representert i nasjonal koordineringsgruppe for gjennomføring av samhandlingsreformen. Gruppen skal følge utviklingen gjennom rapporteringer, evalueringer og andre tilbakemeldinger, samt være mellomledd mellom det politiske beslutningsnivået og iverksettelsesorganene. For en tett oppfølging av aktørene i gjennomføringen av samhandlingsreformen, er det også etablert et nasjonalt nettverk som skal ha en samordnende informasjons- og veiledningsrolle overfor de ansvarlige instanser. Fire embeter er representert med ett årsverk hver i dette nettverket. Årsverkene er finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

I tråd med St.meld. nr. 25 (2005–2006) Mestring, muligheter og mening, skal Fylkesmannen bidra til at framtidens omsorgsutfordringer blir satt på dagsorden i kommunene. Fylkesmannen initierer og følger opp planarbeidet i kommunene for å møte disse utfordringene. Omsorgsplan 2015 løfter fram fem store prosjekter: 12 000 nye årsverk i pleie- og omsorgstjenesten, 12 000 heldøgns omsorgsplasser, Demensplan 2015, Kompetanseløftet 2015 og Nevroplan 2015. Fylkesmannen samarbeider med blant andre KS og Husbanken for at alle tiltakene og delplanene i Omsorgsplan 2015 blir fulgt opp som en helhetlig plan. I tråd med kravene til framtidens omsorgstjenester er Fylkesmannen sentral i arbeidet med å utvikle både institusjonstjenestene og hjemmetjenester for å møte de ulike brukergruppenes behov.

Fylkesmannen skal bidra til fortsatt innsats på rusfeltet og medvirke til at innsatsen til kommunene blir utviklet i tråd med intensjonene i opptrappingsplanen for rusfeltet. Opptrappingsplanen varer ut 2012. Rusarbeidet skal blant annet ses i sammenheng med Fylkesmannens arbeid innen det psykiske helsefeltet og NAV.

Gjennom dialog og formidling av kunnskap til kommunene skal Fylkesmannen i samarbeid med fylkeskommunen følge opp regjeringens satsing på å styrke det lokale folkehelsearbeidet, jf. Samhandlingsreformen. Fylkesmannen skal i 2012 prioritere å veilede og lære opp kommunene i den nye folkehelseoven.

Helse- og omsorgsdepartementet er inneforstått med at fylkesmannsembetene har hatt en betydelig oppgaveøkning innen helseområdet de senere år uten at de er tilført mer ressurser. Det understrekes derfor at fylkesmannen må gjøre prioriteringer innenfor Helse- og omsorgsdepartementets oppgaveportefølje. Innenfor helseområdet må Fylkesmannens lovpålagte oppgaver ha førsteprioritet og da særlig saker som omhandler enkeltpersoners rettigheter. Fylkesmannen har ellers et helhetlig ansvar for den oppgaveporteføljen embetene har på Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområder. Fylkesmannen skal derfor gjøre en skjønnsmessig vurdering og prioritering, og bruke ressursene best mulig ut fra de prioriteringene. Fylkesmannen skal ikke finansiere oppgaver under Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområder ved å overføre midler fra andre departementers fagområder.

Fylkesmannen skal tilstrebe at dagens relative fordeling av ressurser mellom oppgaver under Statens helsetilsyn og Helsedirektoratet opprettholdes.

Stortinget har bevilget 62 mill kroner over Justis- og beredskapsdepartementets budsjett til arbeid med vergemålsreform i 2012. Det tas sikte på at ny vergemålslov skal tre i kraft 1.7.2013. Oppgaven som lokal vergemålsmyndighet overføres fra kommunen til staten etter ny lov. Justis- og beredskapsdepartementet har etablert et gjennomføringsprosjekt for å bygge opp den nye vergemålsforvaltningen. Alle fylkesmannsembetene forventes å delta i prosjektgruppen, sammen med ny sentral vergemålsmyndighet, Justis- og beredskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. En viktig oppgave for embetene innen vergemålsområdet i 2012 vil være å etablere kontakt og samarbeid med kommunene og dagens verger, jf. brev fra Justis- og beredskapsdepartementet til embetene av 28.11.2011.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Oppvekst og levekår for barn og unge har stor betydning for deres fysiske, psykiske og sosiale utvikling. Fylkesmennene skal sikre intern koordinering av arbeidet for barn og unge innad i embetet, herunder innen fagfeltene barnevern, helse og utdanning. Videre skal Fylkesmannen samarbeide med andre sektorer i utviklingsarbeid som retter seg mot målgruppen og gi råd til og motivere kommunene til samarbeid mellom tjenester og ulike institusjoner som arbeider med barn og unge og deres familier.

Fylkesmannen skal samle og systematisere informasjon om kommunenes oppfølging av barnekonvensjonen. Sjumilssteget ved Fylkesmannen i Troms er et eksempel på godt arbeid med implementeringen av barnekonvensjonen i kommunene.

Gjennom individrettet og systemrettet tilsyn på barnevernområdet arbeider Fylkesmannen for å sikre at rettssikkerheten for barn og unge ivaretas. Fylkesmannen skal føre tilsyn med barn i institusjoner etter barnevernloven. Fylkesmennene må gjennomføre det planlagte tilsynet ved en institusjon på et tidspunkt der barna er til stede. Fylkesmannen skal føre uanmeldte tilsyn i samsvar med tilsynsforskriften § 8 annet ledd.

Fylkesmannen skal videre føre tilsyn med kommunenes forvaltning og oppfølging av barn og unge i barnevernet. Fylkesmannen skal også i 2012 føre landsomfattende tilsyn med om kommunene styrer og kontrollerer at undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn blir gjort på en slik måte at barn og unge får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Videre skal det føres tilsyn med om barna blir sikret rett til å medvirke, dvs. til å bli informert og til å uttale seg.

Oppgaven med å føre tilsyn med omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere videreføres i de aktuelle fylkesmannsembetene i 2012. Fylkesmannen fører også tilsyn med sentrene for foreldre og barn. Det er utarbeidet egen forskrift for disse sentrene.

På barnehagefeltet skal Fylkesmannen veilede barnehagemyndigheten i kommunene med særlig vekt på forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager.

Tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet er en prioritert oppgave for Fylkesmannen i 2012. Formålet med tilsynet er å sikre at kravene i barnehageloven blir oppfylt. Fylkesmannen skal være en pådriver overfor kommunene til å innfri retten til barnehageplass.

Tilsyn er hovedoppgaven for Fylkesmannen på utdanningsområdet i 2012. Fylkesmannens tilsyn skal bidra til at grunnopplæringen gjennomføres i samsvar med opplæringsloven med tilhørende forskrifter. De nasjonalt initierte tilsynene viser svak etterlevelse av regelverket i sektoren. Fylkesmannen skal

bistå Utdanningsdirektoratet i utviklingen av tilsynet for å styrke graden av regelverksetterlevelse. Fylkesmannen skal gjennomføre tilsyn etter gjeldende metodehåndbok og instruksjoner for å sikre likebehandling og ensartet tilsynspraksis. Embetene skal videreføre felles nasjonalt tilsyn med elevenes psykososiale miljø, men i et nedjustert omfang. Fylkesmannen skal i tillegg til de prioriterte tilsynsområdene, følge opp resultatene fra gjennomførte felles nasjonale tilsyn og sørge for lukking av avvik.

Fylkesmannen skal også gjennomføre tiltak for økt kvalitet i grunnopplæringen, spesielt på områdene kompetanseutvikling og erfarings- og kunnskapsinnhenting.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunene oppfyller pliktene som de er pålagt etter lov om kommunale krisesentertilbud. Fylkesmannen skal videre føre tilsyn med familievernkontorene og utføre saksbehandlings- og informasjonsoppgaver etter ekteskapsloven og barneloven.

Fylkesmannen skal bidra til rask bosetting av flyktninger i kommunene og veilede om og behandle klager etter introduksjonsloven. Stortinget vedtok 15. juni 2011 at Fylkesmannen skal føre tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven, og de første tilsynene skal gjennomføres i løpet av annet halvår 2012. Barne- og likestillingsdepartementet tildeler særlige ressurser til denne oppgaven over eget budsjett. Fylkesmannen skal gjennomføre statsborgerseremonier og medvirke til at andelen av nye statsborgere som deltar på seremoniene øker.

Fylkesmannen forvalter tilskudd til norskopplæring og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og skal i samarbeid med VOX bidra til å gjennomføre etterutdanningskurs for lærere.

Fylkesmannen skal bidra til å fremme likestilling og motvirke diskriminering av kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne og seksuell orientering, herunder være en pådriver for at kommunene aktivt fremmer likestilling.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

De detaljerte oppgavene på planområdet gis av flere departementer. Det er derfor viktig at fylkesmannen gjennom den interne organiseringen sikrer at alle oppgavene, både knyttet til rettssikkerhet og ulike sektorinteresser, sees i sammenheng og at bærekraftig utvikling vektlegges.

Fylkesmannen har ansvar for at nasjonal politikk blir formidlet og ivaretatt i praktiseringen av plan- og bygningsloven, særlig i behandlingen av kommunale og regionale planer. Fylkesmannen må formidle de nasjonale forventningene til den regionale og kommunale planleggingen på en klar og tydelig måte samt bidra til å synliggjøre kommunenes handlingsrom på plan- og miljøområdet. Fylkesmannen skal vie oppmerksomhet til arbeidet med regionale og kommunale planstrategier og bidra til at kommunene har oppdaterte kommuneplaner. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel skal utgjøre en helhet. Samfunnsdelen er et viktig verktøy for å synliggjøre prioriteringer og dermed sikre hensynet til lokaldemokratiet.

Fylkesmannen skal legge til rette for og følge opp at regional stat bidrar i regionale planprosesser og i gjennomføring av godkjente planer. Fylkesmannen skal også delta i ulike partnerskap for å bidra til og stimulere den regionale utviklingen.

Fylkesmannen skal bidra til at kommunenes arealplaner hensyntar klimaet i saker om bosettings- og utbyggingsmønster, transport, energibehov og tilrettelegging for fornybar energi. Framtidens byer er en viktig arena for å utvikle samarbeid om klima- og miljøvennlig byutvikling. Oppfølging av rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging og forskrift om rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre er virkemidler for å oppnå en bærekraftig arealutvikling.

Fylkesmannen skal ha oppmerksomhet på at kommunene følger opp statlige planretningslinjer for differensiert strandsoneforvaltning og nasjonal arealpolitikk i fjellområdene. I sin medvirkning i planprosessene har Fylkesmannen også en oppgave i å se til at kommunene tar vare på landskapet og sikrer miljøverdiene i vassdragsnaturen. Ved behandling av plansaker skal Fylkesmannen påse at naturmangfoldsloven blir integrert i behandlingen av saker etter plan- og bygningsloven, eksempelvis i de regionale planene for villreinfjellene.

Fylkesmannen skal følge med på at kommunene innfrir nasjonale mål og retningslinjer ved behandling av saker etter jordloven og konsesjonsloven. Dette gjelder blant annet saker om deling, omdisponering, boplikt og pris. Fylkesmannen har hjemmel til å pålegge kommunene å rapportere om sine vedtak. Regjeringen legger i 2012 opp til en fortsatt restriktiv linje når det gjelder omdisponering av dyrket og dyrkbar mark. Regjeringen vil ta i bruk virkemidlene i plan- og bygningsloven for å sikre dyrket mark for framtidig matproduksjon, herunder vurdere å lage en egen statlig planretningslinje for jordvern med en geografisk differensiert politikk. For å bidra til sterkt jordvern vil det være nødvendig at Fylkesmannen følger opp vektleggingen av jordvern hensyn i plan- og bygningsloven overfor fylkeskommunen og kommunene.

Omdisponering gjennom arealplaner, spredt utbygging og dispensasjoner må begrenses.

Fylkesmannen skal gjennom sin medvirkning i kommunal planbehandling bidra til at kommunene bruker plansystemet på en slik måte at landbrukets arealressurser ivaretas og derigjennom sikre arealer for framtidig matproduksjon. Et oppdatert kartgrunnlag er et sentralt hjelpemiddel i dette arbeidet.

Planlegging etter plan- og bygningsloven skal ivareta hensynet til samfunnssikkerhet og gi grunnlag for å forebygge risiko for skade og tap av liv og helse, samt forebygge risiko for skader på viktig infrastruktur og samfunnsviktige funksjoner. I dette arbeidet er Fylkesmannens viktigste oppgave å medvirke til at kommuner og fylkeskommuner ikke gjør vedtak om arealdisponering som skaper ny eller økt risiko og sårbarhet.

Fylkesmannen skal medvirke til at den nasjonale satsingen på tilpasning til klimaendringer reflekteres i regionalt og kommunalt samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Klimaendringer er et av temaene som må vurderes i en helhetlig ROS-analyse på regionalt og kommunalt nivå.

Fylkesmannen skal holde seg oppdatert om informasjon om flom- og skredutsatte områder i fylket og bistå Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i å identifisere høyrisikoområder med tanke på prioritering av detaljkartlegging og sikring.

Fylkesmannens arbeid med utvalgte kulturlandskap i jordbruket videreføres i 2012. Samarbeidet med berørte kommuner må videreutvikles slik at det lokale engasjementet og eierskapet forsterkes. I tillegg til forvaltning av områdene bør kommunene oppfordres til å utnytte mulighetene som utvalgte kulturlandskap gir for lokal næringsutvikling. Fylkesmannen må også bidra til god faglig prioritering i samarbeid med fylkeskommunen.

Fylkesmannen skal bidra til at kommunal og regional planlegging følger opp nasjonale mål om å sikre det materielle grunnlaget for den samiske reindriften. For å få en tilfredsstillende arealforvaltning, er det sentralt at Fylkesmannen bidrar til helhetstenking og et samarbeid mellom kommuner, og mellom kommunal og regional forvaltning.

Fylkesmannen skal gjennom sin klagesaksbehandling og veiledning bidra til at de nasjonale målene for bygningspolitikken ivaretas. Fylkesmannen skal i 2012 arbeide for en god og effektiv byggeprosess både i sin egen og kommunenes klagesaksbehandling, og bidra til å sikre at denne er i samsvar med plan- og bygningsloven, forvaltningsloven og god forvaltningsskikk. Fylkesmannen skal også arbeide for kvalitet i det bygde miljø ut fra hensynene til klimautfordringene og nye energikrav. I

ny plan- og bygningslov er det gitt hjemmel for å innføre tidsfrist for klageinstansens behandling av klager i byggesaker. Regjeringen har som mål at en tidsfrist på 12 uker for klageinstansens behandling av klager i byggesaker skal settes i kraft i løpet av 2012. Kommunal- og regionaldepartementet er klar over at det for noen embeter vil bli krevende å behandle klagesakene innen denne fristen. Ressursmessige utfordringer må om nødvendig løses gjennom omprioriteringer innenfor Kommunal- og regionaldepartementets oppdragsportefølje. Kommunal- og regionaldepartementet vil, sammen med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, følge utviklingen på området.

Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet gjelder for perioden 2009-2013. Fylkesmannen skal integrere universell utforming som strategi i egen virksomhet og veilede kommunene om universell utforming på alle relevante politikkområder.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Fylkesmannen skal legge til rette for næringsutvikling og innovasjon, i samarbeid med det regionale partnerskapet. Fylkesmannen skal bidra til å synliggjøre regionale og lokale fortrinn og muligheter for å sikre det økonomiske grunnlaget i ulike produksjoner, samt bidra til at forbrukerdimensjonen ivaretas. Videre skal Fylkesmannen bidra til å finne synergier mellom verdikjeder i landbruket og andre sektorer.

Fylkesmannen skal støtte opp under aktiviteter knyttet til regional matkultur, kunnskapsoppbygging om mat, matproduksjon, samt mat og helse spesielt rettet mot barn og unge. Fylkesmannen må, sammen med Innovasjon Norge og fylkeskommunen, samarbeide med kommunene når det gjelder styrking av det kommunale næringsapparatet.

Produksjonstilskuddene og velferdsordningene er blant de viktigste virkemidlene for å nå målene for landbruks- og matpolitikken. Fylkesmannen må forvalte disse og andre tilskuddsordninger på en effektiv og trygg måte. Det må legges vekt på et tilstrekkelig robust kontrollsystem. Fylkesmannen må samarbeide med kommunene for å bidra til at den kommunale tilskuddsforvaltningen har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet. Fylkesmannen har et regionalt ansvar for å følge opp kommunene i arbeidet med gårdskart og ajourhold av arealdata til kart og Landbruksregisteret.

I arbeidet med miljøprogram i jordbruket for planperioden til og med 2012 vil det være et mål å styrke koblingen mellom de regionale ordningene og miljøvirkemidlene som forvaltes av kommunene. Oppfølgingen av Landbruks- og matdepartementets miljøstrategi (2008-2015) er en del av grunnlaget for miljøarbeidet i 2012.

Fylkesmannen skal bidra i Regjeringens satsing på økologisk matproduksjon ved å styrke produsentnettverk og utvikle og følge opp tiltak i de fylkesvise handlingsplanene. De økologiske foregangsfylkene skal synliggjøre særskilte satsingsområder og framskaffe og formidle kunnskaper på disse områdene til resten av landet.

Regjeringen har et mål om bærekraftig forvaltning, økt verdiskapning og miljø- og energigevinster gjennom bedre utnyttelse av skogressursene. Fylkesmannen skal være en pådriver for økt bruk av trevirke som bygningsmateriale og til produksjon av bioenergi. Fylkesmannen har også et ansvar for å bistå og følge opp kommunenes forvaltning av de skogpolitiske virkemidlene. Fylkesmannen skal videreføre arbeid med skogvern og marin verneplan i aktuelle embeter. Det ble i 2009 meldt oppstart for 17 av kandidatområdene, og det legges opp til gjennomføring av høringsprosess og tilråding for disse områdene i 2012. Det legges videre opp til melding om oppstart for de øvrige 19 kandidatområdene i 2012.

Inn på tunet tilbyr tilrettelagte og kvalitetssikrede tjenester på gårdsbruk til skole-, helse- og velferdssektoren. Fylkesmannen skal i sitt arbeid med forebygging, helse-, sosial- og omsorgstjenester, samt innenfor utdanningsområdet, vurdere Inn på tunet som et aktuelt tiltak innenfor rammene av sektorlovgivingen. Satsingen skal skje gjennom samarbeid med de deltakende kommunene, det regionale partnerskapet og andre aktuelle virksomheter. Fylkesmannen har en sentral rolle både som tilsynsmyndighet og som tilrettelegger for tjenesteutvikling og næringsutvikling innenfor mange av tjenesteområdene for Inn på tunet.

Fylkesmannen skal bidra til oppfølging av rovviltforliket 2011, samordning av landbrukspolitiske og miljøpolitiske virkemidler og koordinere samarbeid med berørte etater i områder der det kan oppstå konflikt mellom beiteinteresser og vern av rovvilt. Fylkesmannen skal arbeide for å sikre god oppfølging og et godt samarbeid med rovviltnemndene i regionen. Fylkesmannen har en sentral rolle i gjennomføringen av vedtatt forvaltningsplan for rovvilt i regionen.

I løpet av 2012 skjer det en virksomhetsoverføring fra Landbruks- og matdepartementet til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ved at Fylkesmannen overtar ansvaret for områdekontorene for reindrift. Dette vil gi Fylkesmannen en rolle i arbeidet med å nå målene i reindriftspolitikken. Videre medfører virksomhetsoverføringen at berørte embeter får en sentral veiledningsrolle for næringen. Fylkesmannen vil få ansvaret for å forvalte reindriftsloven og virkemidlene knyttet til Reindriftsavtalen.

St.meld. nr. 39 (2008–2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen, pekte på flere tiltak i tilknytning til landbruket. Fylkesmannen har et ansvar for å følge opp kommunene på dette området. Dette gjelder bl.a. at forholdene legges godt til rette for økte leveranser av bioenergi fra landbruket og at kontroll og håndhevelse av foryngelsesbestemmelsene i forskrift om bærekraftig skogbruk følges aktivt opp.

De nasjonale målene i miljøvernpolitikken er særlig knyttet til klima, ivaretagelse av naturens mangfold og arbeidet med miljøgifter. Fylkesmannens arbeid for å sikre leveområder, arter og naturressurser generelt er en forutsetning for å nå regjeringens mål om å stanse tapet av naturmangfold.

Kunnskapsutvikling og informasjon står sentralt i miljøpolitikken. Fylkesmannen skal formidle data fra sitt fylke gjennom www.miljostatus.no. Sammen med Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning skal Fylkesmannen bidra til at Miljostatus.no alltid er oppdatert og et nettsted som mange bruker. Fylkesmannen skal også bidra til at kommunene aktivt bruker miljødata og miljøstatistikk som grunnlag for sine beslutninger, samt i sin kommunikasjon med befolkningen. Det understrekes at arbeid knyttet til kartlegging av naturmangfold og kvalitetssikring av data fortsatt skal vies fokus. Også i 2012 skal Fylkesmannen ha ansvar for opplæring av kommuner og fylkeskommuner i naturmangfoldloven.

Utarbeidelse av forvaltningsplaner med bevaringsmål for Ramsarområdene og andre verneområder skal prioriteres. Fylkesmannen skal tilrettelegge for bruk, informasjon og tiltak for skjøtsel. Fylkesmannen skal, i samarbeid med Statens naturoppsyn, bidra til lokal forankring i gjennomføringen av tiltakene. Fylkesmannen skal også, i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning, bidra aktivt i oppfølgingen av ny forvaltningsordning for verneområder.

Fylkesmannen har en rolle både i å utarbeide faggrunnlag for prioriterte arter og utvalgte naturtyper og i oppfølging av handlingsplaner. Innenfor artsforvaltning er bevaring av villaksen, oppfølging av rovviltforliket og oppfølging av villreinforvaltningen prioritert.

Fylkesmannen har ellers en rolle i kartlegging, overvåking, informasjon og gjennomføring av andre tiltak for å hindre negative effekter og spredning av fremmede organismer. Fylkesmannen vil få en sentral rolle i oppfølgingen av forskriftene knyttet til kap IV Fremmede organismer når disse trer i kraft våren og høsten 2012.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med forurensende virksomhet, og delta i nasjonale og regionale aksjoner. Gjennom tilsyn skal Fylkesmannen blant annet følge opp kilder for spredning av kjemikalier, miljøgifter og håndtering av farlig avfall. Alvorlige avvik må følges opp.

I arbeidet med tilsynsaksjoner for 2012 skal tillatelser som er regulert av selvberende forskrifter vurderes for eventuell oppheving, og databasen Forurensning skal oppdateres. Fylkesmannen skal fortsette arbeidet med oppfølging av skipsverftene. Arbeidet med å slutføre tiltak innenfor de viktigste grunnforurensningslokalitetene skal prioriteres.

Fylkesmannen har det miljøfaglige ansvaret for vannforvaltning regionalt. Dette innebærer blant annet å sørge for at utslipp fra kommunal avløpssektor er i samsvar med avløpsreglene, og arbeide for å redusere utslipp ytterligere. Fylkesmannen skal bidra til at vedtatte miljøtiltak i forvaltningsplanene følges opp, og vurdere nye tiltak frem mot neste plan. Fylkesmannen skal som regional miljømyndighet koordinere arbeidet knyttet til det miljøfaglige beslutningsgrunnlaget (overvåking, karakterisering, klassifisering og risikovurdering). Det er viktig å sikre et godt samarbeid med de 11 fylkeskommunene som er vannregionmyndighet.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannen skal samordne samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket og ivareta en rolle som pådriver og veileder i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Fylkesmannen har videre et ansvar for krisehåndtering ved hendelser i fred, krise og krig. For 2012 skal Fylkesmannen prioritere veilednings- og tilsynsoppgaver som vil følge av innføring av kommunal beredskapsplikt. Fylkesmannen skal påse at kommunene gjennomfører en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse som beskriver avhengighet mellom sektorene. Funn fra denne analysen skal danne grunnlag for konkretisering av langsiktige mål og prioriteringer for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i kommunene.

Fylkesmannen skal utvikle planverk og gjennomføre øvelser og kompetansehevende tiltak for å kunne utøve ansvaret for regional krisehåndtering og samordning på en tilfredsstillende måte. Aktuelle fylkesmannsembeter må være forberedt på å delta i CMX og SNØ 2012. Videre er det planlagt inntil 5 regionale øvelser for Fylkesmannen i 2012. Fylkesmannen skal ha planer for informasjonsberedskap for å ivareta helhetlig og samordnet informasjon til befolkningen.

Fylkesmannen skal benytte fylkesberedskapsrådet til drøfting av beredskapsspørsmål og for gjensidig orientering om beredskapsarbeidet i fylket. Ved uønskede hendelser skal Fylkesmannen på et tidlig tidspunkt vurdere bruk av fylkesberedskapsrådet. Fylkesmannen skal etter nærmere instruks rapportere til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i krisesituasjoner.

Fylkesmannen skal samordne den regionale atomberedskapen og være pådriver for at kommunale atomberedskapsplaner utarbeides og integreres i kommunens overordnede beredskapsplan. Fylkesmannen skal videre medvirke til at kommuner, helseforetak og vannverk videreutvikler beredskapsplanene sine, herunder utvikler avtaler og prosedyrer for samhandling i sektoren ved kriser, og gjennomfører øvelser og andre nødvendige kompetansehevende tiltak. Fylkesmannen skal bidra til at kraftforsyningens beredskapsplaner tar hensyn til prioritering av samfunnskritiske virksomheter. I

samarbeid med kraftforsyningens distriktssjef skal Fylkesmannen bidra til økt fokus på samfunnets behov for nødstrøm i tilfelle strømutfall.

Fylkesmannen skal benytte nytt krisestøtteverktøy (CIM) og understøtte kommunene i implementering og bruk av systemet

Fylkesmannen skal i 2012 bistå Direktoratet for sikkerhet og beredskap og Direktoratet for nødkommunikasjon med innføring av Nødnett i kommunene.

Fylkesmannen må i 2012 være forberedt på å bidra i den videre prosessen med å tilrettelegge for overføring av tilsynet med brannvesen.